

Narodnina mesečno
18 Lir, za inozemstvo 31.50 Lir - nedeljska izdaja celoletno 34 Lir, za inozemstvo 65 Lir.
Cek. rač. Ljubljana 10.650 za naročnino in 10.349 za inserate.
Podružnica: Novo mesto.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega
Izvor: Unione Pubblicità Italiana S.A., Milano.

SCOVENECE

Izdaja vsak dan zjutraj razen ponedeljka in dneva po prazniku.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana.
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana.
Telefon 4001-4005.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S.A., Milano.

Abbonamenti: Mese 18 Lire. Estero, mese 31.50 Lire. Edizione domenica, anno 34 Lire. Estero 65 Lire. C. C. P. Lubiana 10.650 per gli abbonamenti, 10.349 per le inserzioni.
Filiale: Novo mesto.

Bollettino No 1054
Vivaci contrattacchi sul fronte tunisino
La pressione nemica contenuta
Obiettivi delle retrovie avversarie e di Tripoli bombardati - 10 velivoli nemici distrutti

La pressione nemica, aumentata nel settore occidentale del fronte tunisino è stata contenuta dalle nostre truppe in vivaci contrattacchi. Reparti aerei dell'Asse hanno colpito, nel corso di azioni notturne, obiettivi delle retrovie avversarie e le installazioni portuali di Tripoli. Località della Liguria, della Sicilia e della Sardegna sono state bombardate dall'aviazione anglo-americana: Sono segnalati danni di qualche entità a Trapani. Durante tali incursioni, a seguito delle quali si deplorano complessivamente 25 morti e 30 feriti tra la popolazione civile, sei velivoli venivano distrutti dalle batterie contraeree, altri quattro dai nostri cacciatori.

Vojno poročilo št. 1054
Živahni protinapadi na tuniškem bojišču
Sovražni pritisk zadržan - Cilji v sovražnem zaledju in v Tripolisu bombardirani - 10 sovražnih letal sestreljenih

Glavni Stan italijanskih Oboroženih Sil objavlja:
Naše čete so v živahni protinapadih zadržale pomnoženi sovražni pritisk na zahodnem odseku tuniškega bojišča. Letalski oddelki so v močnih nastopih tolkli po ciljih v nasprotnem zaledju ter po pristaniških napravah v Tripolisu. Anglo-ameriško letalstvo je bombardiralo kraje v Liguriji, Siciliji in Sardiniji: poročajo o znatni škodi v Trapaniju. Pri teh napadih, zaradi katerih je obžalovati skupno 25 mrtvih in 30 ranjenih med civilnim prebivalstvom, je protiletalsko topništvo uničilo 6 letal, 4 nadalnja pa naši lovi.

Osne čete v Tunisu pripravljene na najtrši odpor

Tunis, 14. aprila. AS. O dogodkih zadnjih dni na tuniškem bojišču se zdaj lahko pove, da so se italijansko-nemške sile iz južnega in srednjega Tunisa umaknile v severni Tunis, ne da bi jih anglo-ameriške armade mogle obkoliti ali jih ovirati pri premikih. Poudariti je, da so osne sile odnesle tudi vse svoje orožje in celo rezerve živeža. Sovražnik in zlasti 8. angliška armada mora zaradi izgub v bitkah z zadnjimi stražami osi prebroditi resne težave

Proračun ministrstev za kulturo in kmetijstvo

Rim, 12. aprila. AS. Proračunska komisija zbornice fašijev in korporacij je odobrila poročilo nac. svetnika Chiodellija o proračunu izdatkov ministrstva za kulturo za proračunsko leto 1943/44. Poročilo prikazuje delovanje ministrstva v raznih oddelkih, omenjajoč, da je ministrstvo glede knjig, gledališča in kina izvedlo in vzpostavilo mnoge pobude za kulturno in umetniško proizvodnjo zgodovine, tradicije in omike naroda, tako da je postopno italijanska kultura zavzela mesto, ki ji pripada na svetu. Poročilo prikazuje nadalje obširno delo za moralno pomoč Oboroženim silam z uprizorjanjem predstav, koncertov, kinematografskih predstav in radiofonskih oddaj. Glede tiska omenja poročilo disciplino in vnmno vojnih dopisnikov pri izvrševanju njihove naloge in priznanje njihovega dela s podelitvijo številnih odlikovanj za vojaško hrabrost padlim in živim. Poročilo navaja delo ministrstva za zboljšanje mladinske književnosti. Omenja tudi delo na področju inozemskega tiska v svrhu dobavljanja naglih obvestil kakor tudi točnih poročil o Italiji. Posebna skrb je bila posvečena izvajanju raznih kulturnih sporazumov s prijateljskimi državami. Na gledališkem področju so bili doseženi lepi uspehi z uprizorjanjem italijanskih del v inozemstvu. Poročilo se zaključuje z obrazložitvijo mnogostranskega delovanja italijanskega radia v notranjosti kakor v tujini, za katero so oddaje v 31 jezikih. Programi EIARja niso samo ohranili v nasprotju z radiofonskimi programi inozemstva svojo umetniško raven v sedanjih vojni dobi, temveč so bili še izpopolnjeni z novimi pobudami, zlasti pa z oddajami za borce in njihove družine.

Rim, 12. aprila. AS. Pod vodstvom predsednika zbornice fašijev in korporacij sta se sestali zakonodajna proračunska komisija in proračunska komisija za poljedelstvo, ki sta razpravljali in odobrili proračun ministrstva za poljedelstvo ob navzočnosti ministra Pareschija in državnih podtajnikov Spadafore, Pelegrinija Giampetra in Cianettija. Minister je izrazil svojo zahvalo poročevalcu nac. svetniku Micheliniju za obširno dokumentiran prikaz proračuna ter je izpršno odgovoril tovarišem, ki so govorili o raznih postavkah, ter prikazal delo poljedelskega ministrstva v preteklem letu tako glede poljedelske proizvodnje kakor glede prehranjevanja. Govorec o potrebah države v vojni je poudaril organizacijsko vovirjenje poljedelstva in

Nov udarec sovražnim ladjam
Nemške podmornice so zopet potopile 21 ladij s 138.500 tonami — Na vzhodnem bojišču je prišlo la do bojov krajevnega pomena

Hitlerjev glavni stan, 14. aprila. Nemško vrhovno poveljstvo je včeraj objavilo naslednje posebno vojno poročilo:
Nemške podmornice nadaljujejo svoje delovanje ter so na severnem Atlantskem morju napadle sprevod ladij, ki so popolnoma obložene plule proti Angliji. Pri tem nastopu ter pri posameznih napadih na Karibijskem morju in pred južnoafriškimi obalami so nemške podmornice potopile 21 nasprotnih ladij s skupno 138.500 tonami; šest drugih ladij pa so zadele s torpedi.

Hitlerjev glavni stan, 14. aprila. Nemško vrhovno poveljstvo objavlja:
Na vzhodnem bojišču je prišlo samo na nekaterih odsekih od bojnega delovanja krajevnega pomena. Letalstvo je nadaljevalo svoje napade proti postojankam in dovoznim zvezam sovražnika ter potopilo v vodah Ribiškega polotoka 2000-tonsko ladjo. Pri dveh lastnih izgubah je bilo uničenih 48 sovjetskih letal.

V Tunisu je bilo zavrženih deloma v protisunkih več napadov proti zapadnemu odseku. Na južnem odseku se je sovražnik z močnimi silami prerinil do nemško-italijanskih postojank in izvedel proizvodvalne sunke, ki pa so se izjalovili. Pri brezuspešnih napadih na nemški konvoj pred norveško obalo je bilo sestreljenih pet angleških torpednih letal in bombnikov. Ob obali zasedenega zapadnega ozemlja so lovi in protiletalsko topništvo z morja sestrelili še nadaljna 4 letala.

V zgodnjih jutranjih urah današnjega dne so odvrgla sovražna letala nekaj bomb na kraje ob Nemškem zalivu.

Berlin, 14. aprila. AS. Potrjuje se, da so preteklo noč sovjetska letala napadla Königsberg. Obsežnost škode je posledica relativno velikega števila letal. Nemško mornariško topništvo pa je obstreljevalo boljševiške pomorske cilje v Kronstadtskem zalivu. Izstrelki so zažgali razne ladje, druge pa so bile težko poškodovane.

Berlin, 14. aprila. AS. Iz vojaškega vira se je izvedelo, da je v letalskih dvobojih nad Murmanskom 6 nemških lovcev tipa »Meserschmidte« sestrelilo včeraj 18 sovjetskih strojev.

Berlin, 14. aprila. AS. Iz pristojnega vira se je izvedelo, da so nemške ladje za lov na podmornice potopile spet dve sovražni podmornici. Tako so te ladje v zadnjih 14 dneh potopile že 7 podmornic.

Resnične izgube angleškega letalstva

Berlin, 14. aprila. AS. DNB piše, da so londonski listi objavili številke o izgubah angleškega letalstva v treh in pol letih vojne v Evropi ter na bližnjem vzhodu. Po navedbah anglosaškega tiska so Anglosasi zgubili 7467 letal vseh vrst. V resnici pa je nemško letalstvo ter protiletalsko in pomorsko topništvo sestrelilo od začetka sovravnosti do danes 16.379 sovražnih letal.

Jasno označena pot Evrope
Ducejeva brzjavka Hitlerju

Berlin 14. aprila. AS. Hitler je dobil naslednjo brzjavko:
»Ob koncu bivanja na nemških tleh bi Vam, vodja, rad povedal, da sem posebno vesel, ker sem se mogel razgovarjati z Vami o toliko vprašanjih, ki enako zanimajo naši državci. Se enkrat in z velikim zadoščenjem sem ugotovil pristržno skupnost namenov in nastopov, ki veže naša naroda v vojni, v kateri se borita tesno združena, da bi dosegla tisto odločilno zmago, ki bo Evropi dala pravični mir, katerega narodi pričakujejo. Kar najhvalejnejše se spominjam Vašega pristržnega sprejema in Vas, vodja, pozdravljam z občutki tovariškega prijateljstva. — Mussolini.«

Stockholm, 14. aprila. AS. Švedski listi še vedno obširno pišejo o sestanku med Mussolinijem in Hitlerjem. »Socialdemokraten« ga označuje za najvažnejši politični dogodek tega leta. »Svenska Dagbladet« piše: Na sestanku med Mussolinijem in Hitlerjem je padel sklep za brezkompromisno nadaljevanje vojne. »Dagenspost« piše v svojem uvodniku: Hitler in Mussolini sta se že v tretji sestal. Njuni sestanki so navadno napoved novih pobud v veliki borbi in to bo verjetno tudi sedaj. Osne sile žele pravično razdelitev gospodarskih virov na svetu. To je stara napetost med lačnimi in sitimi narodi. »Stockholms Tidning« piše: Sedaj je še prezgodaj komentirati sestanek Mussolini-Hitler. Prvi vtis je, da je to eden praktičnih sestankov, do katerih je v sedanjih vojni med obema voditeljema že večkrat prišlo. Trajanje teh pogovorov kaže, da so do podrobnosti obdelali vsa vprašanja in politična vprašanja, ki zanimajo os.

Vrnitev pravic ponižanim narodom

Zagreb, 14. aprila. AS. Ves hrvatski tisk obširno poroča o sestanku med Mussolinijem in Hitlerjem ter naglašja vdušje simpatije in umevanja pri pogovorih, kakor tudi nezmisljivo odločitev za uporabo vseh sil do končne zmage ter do celotnega uničenja boljševiške ter anglo-ameriške nevarnosti. »Hrvatski narod« piše v svojem uvodniku, da je življenjski cilj borbe osi in njenih zaveznikov, vrniti pravico narodom ponižanim po prvi svetovni vojni, nato pa obnovljenim v narodnih revolucijah. Ta cilj je velike važnosti za vse narode evropske celine. Popolno politično in vojaško sodelovanje osonih sil je v pestrem kontrastu s sovražniki, pri katerih vodi vsak vojno na svoj mlin in na svoj račun.

GPU pomorila 12.000 poljskih oficirjev
Boljševiško divjanje nad ukrajinskim prebivalstvom v Harkovu

Berlin, 14. aprila. AS. Vsi nemški listi objavljajo na prvih straneh veliko poročilo o poboju tisočev poljskih oficirjev blizu Smolenska leta 1940. Tudi uradna nemška agencija v kratkem današnjem poročilu popisuje podrobnosti, ki so prišle na dan v zvezi s tem dogodkom. Okoli 20 km od Smolenska na cesti Smolensk-Vitebsk je imela GPU koncentracijsko taborišče sredi velikega Katinskega gozda obdan z bodečo žico in močno zastraženo. To taborišče je bilo določeno za pokopališče okoli 12.000 poljskih častnikov, ki so jih spravili semkaj še iz drugih taborišč po bivši Poljski, kjer so boljševiki zbirali svoje žrtve. Tako so nekaj dni, takoj ko se je zmrčilo, odšli trije do štiri vlaki iz postaje v Smolensku. Vozili so poljske oficirje v že omenjeni gozd. Kakor poročajo prebivalci nekega manjšega kraja blizu Katinskega gozda, so kakih deset dni slišali strojnice in strahotno vpitje ubogih žrtev, ki so si morale kopati skupen grob. Kraj nesreče so si zapomnili nekateri Poljaki, ki so ušli masakru. Na obeh straneh velikih grobov so zasadili po dva majhna lesena križca, da bi lahko pozneje našli ta kraj strahot in groze. Zdaj so jih odkopali v navzočnosti nemških visokih častnikov, številnih večakov z načelnikom ravnatelja medicinskega kazenskega bolnišnice.

Na kmetijskem področju so pristojne strokovne organizacije sklenile pogodbe, ki bodo začele veljati 21. aprila in ki bodo poboljšale položaj stalnih meznikov na kmetijah.

se pomudil zlasti pri obveznih načrtih poljedelske proizvodnje, pri izvršenem izenačenju cen in stroškov poljedelske proizvodnje in pri izpolnitvi organizacije gospodarskih ustanov in poljedelskih konzorcijev. S temi temeljnimi vprašanji so v zvezi vprašanja nagle in redne razdelitve proizvodjalnih sredstev, ki je bila poverjena sindikalnim organizacijam. Obravnavajoč vprašanje bonifikacij je minister Pareschi predložil, da ministrstvo predvsem podpira zasebna dela, s katerimi naraščajo možnosti za proizvodnjo v skladu s proizvodjalnimi načrti. Predložil je, da bo izvršeno delo zagotovilo življenje delavcem, ki se bodo vrnili iz vojne. Glede vprašanja prehrane je minister očrtal opravljeno delo. Sistem ugotavljanja potrebnosti je dal že pozitivne rezultate ter bo omogočil brez dvoma izvedbo oskrbovalnih načrtov in popolnejše nadzorstvo. Ob zaključku je minister zadržal, da je dvajset let poljedelske politike fašizma, ki jo je zamislil in vodil Duce, ustvarilo neobhodne pogoje za trdnost notranje fronte na enem izmed najvažnejših področij. Italijanski poljedelci trdno stojijo kakor tovariši bojevniki na svojih borbenih mestih in premagujejo

En sam skupen interes balkanskih narodov
Danes imajo balkanski narodi samo en interes: preprečiti vdor komunizma

Budimpešta, 14. aprila. »Le Ulltime Notizie« prinašajo zanimivi dopis iz Budimpešte, katerega posnemamo: »Nemški viri so izvedeli o nekkih korakih Anglije, ki bi rada spet poklicala v življenje »Balkansko zvezo«, kakor piše »Pester Lloyd«. Kakor je znano, so bile v tej zvezi bivša Jugoslavija, Rumunija, Grčija in Turčija. Balkanska zveza je bila nekakšna razširitev Male antante. Njen namen je bil ohraniti »status quo« in k življenju so jo obudile zahodne demokratske sile, katerih orodje je bila. Zdaj si je začela Anglija prizadevati v Turčiji, naj spet pozivi Balkansko zvezo. Položaj pa se je temeljito spremenil. Namesto bivše Jugoslavije je Hrvaška, deloma pa so jo zasedle italijanske in nemške sile.

Tudi Grčija je zasedena. Če torej Anglija svetuje Turčiji, naj pripravlja na Balkanu te-

ren, se mora Turčija zavedati (ako bi sploh kaj takega poskušala) da po tej poti ne bosta šli Bolgarija in Rumunija. Neposreden odgovor na to je bilo potovanje kralja Borisa v Hitlerjev glavni stan, ki je potrdil tesne in pristržne vezi med Sofijo in osnimi silami. Pa tudi sicer je razlog za tako zvezo odpadel. Vsi balkanski narodi s Turčijo vred imajo danes en sam skupni interes: vsi so ogroženi na enak način od boljševiške ekspanzionistične politike. Ta grožnja obstoja ni pa nujna in pereča, kajti nemške in zavezniške sile so dovolj močne za zaustavitev sovjetskega kolosa pri njegovem pohodu proti Sredozemskemu morju. Tukaj Anglija tudi ne more pomagati balkanskim narodom pred sovjetskimi grožnjami. Zato je treba računati, da bo angleška pobuda naletela tudi pri Turčiji na gluha ušesa in jo je zato sprejeti z vsemi rezervami.

skega in kriminološkega instituta iz univerze v Breslavi kakor tudi številnih zastopnikov tujega tiska, akreditiranih v Berlinu. Spoznavanje od boljševikov poklanjih poljskih oficirjev je olajšano po dokumentih, ki se nahajajo v uniformah nesrečnih žrtev. Doselej so izkopalji iz dveh velikih grobov 4000, iz nekega drugega pa 5000 do 6000 žrtev. Izkopavanje se nadaljuje. V bližini se nahajajo verjetno še veliki grobovi.

Varšava, 14. aprila. AS. Poročila iz Harkova, ki jih je zbral »Nowy Currier Warszawski« poročajo, da so boljševiki za časa 25 dnevne zasedbe tega mesta izvajali strahotno nasilje nad ukrajinskim prebivalstvom. Doselej je posebna komisija izkopalja iz grobov 3320 žensk in 1870 otrok, ki so jih boljševiki poklali in zakopali v skupne grobove. Na njihovih telesih so se poznali še sledovi mučenja. Niso še našli groba, kamor so zakopali moške, ki jih je zadela enaka tragična usoda. Komaj so boljševiki prišli v Harkov, so že zapovedali prisilno mobilizacijo vseh moških od 15 do 50 let, ki so bili takoj brez vsakega vojaškega šolanja vtaknjeni v uniforme in poslani na bojišče. Ko so se nemške čete znova bližale mestu, bi ga moralo prebivalstvo skupno s sovjetskimi četami zapustiti, toda Nemci so pravočasno preprečili izpraznitev in omogočili nesrečnemu prebivalstvu prapetek pod zaščito nemških čet.

General Celso Avvenente umrl

Turin, 14. aprila. AS. V Turinu je umrl rezervni divizijski general Celso Avvenente, rojen leta 1872, v La Spezia. V italijansko-avstrijski vojni je dobil zlato kolajno za zasluge za sijajno vojskovanje na Carsu.

Japonski uspehi na indijski meji

Tokio, 14. aprila. AS. Japonsko vojno poročilo o bojih pri Akjabu pravi, da je imel sovrvažnik do 10. aprila 4200 mrtvih, od tega okoli 2000 Angležev in 500 ujetnikov. Japonci so zajeli 105 topov, 374 strojnice, 4000 pušk, 50 tankov, 4 transportne ladje ter 475 letal. Japonci so imeli 202 mrtva ter so izgubili 46 letal.

Klic na pomoč

Stockholm, 14. aprila. AS. Ruski pisatelj Jud Ilija Ehrenburg zahteva v »Pravdi«, naj združeni narodi hitro pomagajo Rusiji. Ilija Ehrenburg govori o velikanskih izgubah sovjetske armade in izjavlja, da nobena armada na svetu ne bi mogla prenesti takih izgub.

IZ ANATOLIJE NA FINSKO

Helsinki, v marec. — Ankara, blesteče se, z lučjo prepojeno mesto, mesto v očrju Anatolije, polno pastelnih barv in odtokov, jako podobno evropskemu mestu in jako orientalsko, zelo tuje in epet jako domače, nas odpusti hkrati tuje in prijazno, potem ko smo bivali leto dni dolgo v tem izrazito političnem mestu. Ozrli smo se še na mesto v zimski podobi, ko je bilo vse odeto v ivje in ledene kristale, ki so bili v večernem soncu pobarvani z jagodovo barvo in že nas je potegnil anatolijski ekspresni vlak proti Marmari in Bosporju.

Tudi Istanbul naslednjega jutra je ves v snegu, v katerem so čudovite zgradbe tega pravilnega mesta prav posebne podobe. A tudi v snegu vpliva ta čarobni — izprični Sanghaj zahoda — kot so mu nekoč dejali — vprav e pravilno krakoto — in v teh poslednjih dneh si skušamo ogledati še enkrat vse posebnosti. To so: Sulejmanova in Bejazidova mošeja, bazar, ulica antikvarijev, svetovno znana slaščičarna Lebon zgoraj na Peri, pa tudi Kebab, narodna jed iz mesa na ražnju. Dalje si še enkrat ogledamo Kopri, zgodovinski most med Galato in starim Stambulom, pa Lesudrov stolp in davno, bajselovno mestno obzidje, ki se ga naš vlak v Edirne skoraj dotika.

Drugo jutro smo že na meji pri Edirneju, nekdanjem Odrinu, čigar bajna Sinanova mošeja nam pošilja poslednje pozdrave orientu. Pregledovalci naših potnih listov so kar okameneli od osuplosti, videč, da potujemo na Finsko, ki so ji povsed na svetu tako naklonjeni.

Na kolodvoru v Svilengradu, že na bolgarski meji, ki je postal zaradi vojnih razmer kar slaven, nas pozdravi sonce in v sončnem dnevu uživamo gostoljubnost tega mesta. Na turškem in na bolgarskem ozemlju vozijo vlaki po tem obsejnim področju samo ponoči. Šele drugo jutro prispemo v Sofijo, ki jo dobimo tudi vso v zimskem soncu. Vsi sloji prebivalstva, tako uradniki, policija, vojniki in civilni ljudje so z nami prijazni in na obrazih jih je zadovoljstvo tako pri meščanih kot pri romantično oblečenih kmetih. Nikjer ni opaziti kakih nemirov, kar skuša propaganda spraviti v evet, in število vojaštvo vpliva disciplinirano.

Drug dan nas privede ekspresni vlak, ki veže

Velik šahovski turnir v Pragi

Minulo soboto je začel v Palace hotelu v Pragi veliki velikonočni mednarodni šahovski turnir. Turnir je otvoril ministrski predsednik dr. Krejčí. Udeležence, med njimi svetovnega prvaka dr. Aljehina, inozemske goste in druge domače udeležence je pozdravil dr. Dušek. — Udeležencev je vsega skupaj 20 in so bili izžrebani v naslednjem redu:

1. Novotný, 2. Foltys, 3. Keres, 4. Šajtar, 5. Lokvenc, 6. dr. Florián, 7. Hromádka, 8. Kubánek, 9. dr. Aljehin, 10. Pachman, 11. Průcha, 12. Fichtl, 13. Dietze, 14. dr. Bartošek, 15. Čarls, 16. gospa Suchá, 17. Šimisch, 18. Opočenský, 19. Katětov in 20. Podgorský.

V soboto so igrali prvo rundo naslednji: dr. Aljehin—Fichtl, Keres—Opočenský, Šajtar—Šimisch, dr. Florián—Čarls, Lokvenc—Suchá, Foltys—Katětov, Kromádka—Dr. Bartošek, Pachman—Průcha, Kubánek—Dietze in Novotný—Podgorský. — V nedeljo pa tile: Dietze—dr. Aljehin, Katětov—Keres, Šimisch—Lokvenc, Čarls—Hromádka, Novotný—Foltys, Opočenský—Šajtar, dr. Bartošek—Kubánek, Podgorský—Průcha, Suchá—dr. Florián, Fichtl—Pachman.

Sofijo z Berlinom, v Beograd, ki je v nasprotju z lanskim letom, že urejen in poteka njegovo življenje po normalnem tiru. Nato se peljemo dalje po hrvaški državi in po ogrski Pusti. Slikovite uniforme na kolodvoru v Budimpešti in ljudje so prijazni in vladni, kot so bili na Ogrskem zmeraj.

Dalje pelje vlak nekaj časa po ogrskih, nekaj časa po slovaških tleh in že je tu meja protektorata. Drugo jutro nas sprejme živahni in vrveči Berlin. Tu opravljajo službe večidel ženske in mladina, kakor tudi drugod po Nemčiji, saj so odrasli moški zdaj vsi pod orožjem. To prestolnico moraš — hočeš nočeš — občudovati že zaradi železne volje in jeklenege hotenja, da hoče prestatiti trde boje tega leta in zmagati.

Od Berlina dalje nas vodi pot na sever in naslednji večer nas pozdravi Stockholm, eno od redkih evropskih mest, ki je zvečer in ponoči razsvetljeno. Občutek miru je tisto, kar nas je navdajalo v tem lepem mestu s čvrstimi prebivalci, z ličnimi

Ali tudi živali znorijo?

Pred več leti je neki prirodoslovec, opazujoč mravljišče, zapazil, da se je sredi mnogih pridnih mravelj neka mravlja prav čudno vedla. Namesto da bi liki drugim mravljam delala, pa se je neprestano, vedno v desno smer vrtela okoli. In čim se ji je kaka mravlja približala, jo je napadla, jo spodila in se spet vrtela dalje. Jasnó je bilo, da je bila ta mravlja nora, vendar — saj slednjič le ni važno, ali kaka mravlja zblazni ali ne! Pa je bilo vseeno zanimivo, ko je ta znanstvenik preizkušal možgane te mravlje in je dobil v levi polovici možganov oteklino, kar je bilo tudi umilivo, ko se je preči zmeraj vrtela na desno.

Res je to izreden primer, da bi znorela kaka žival, ki živi svobodno v naravi, vendar je tudi takih primerov nekaj. A pasja steklina le ne spada semkaj, ker je to infekcijska bolezen. Prav tako ne moremo reči, da bi bila blaznost, če se konj nenadoma sploši ali začne divjati, saj se pozneje spet pomiri. Le tedaj, če bi se takšni izbruhli besnosti večkrat ponovili in postali kronični, bi lahko rekli, da je žival znorela. Tako »duševno« motnjo je imel neki konj, ki je vprico nje pijani hlapec ustrelil v jasl. Konj se je ves stresel in to tresenje mu je ostalo, kadar koli se je približal jaslom ali je zagnelal tistega hlapec.

Za hudo, nora plahostjo je bolehal tudi neki francoski vojaški konj, ki je na vso moč pobesnel, čim so kakega konja blizu njega

in premožnimi hišami in z bogato založenimi trgovinami. Skoraj jim zavidamo vse njih blagostanje in srečo sredi drugačne usode druge Evrope...

Spet čez nekaj dni za tem in po vožnji skozi nekončno lepo švedsko deželo, ki je njena osamelost po zasneženih gozdovih, jezerih in hribih zaradi zime še bolj vidna, se pripeljemo v Helsinki. Tu smo vsi očarani zaradi čistoče in prijaznosti finske dežele, in ta vtis se še poveča, čim bliže bliže smo prestolnici. Iz se zaprte, osamele, trde, a vendar čustvene dežele so se izoblikovali plemeniti ljudje visoke rasti, ljudje najboljšega plemena. Kakor v Berlinu vlada tudi tu zakon vojne. Moški so večidel v uniformi finske armade, ženske in dekleta, lepe rasti in jasni oči, pa opravljajo dela po uradih in drugod, koder so se morali moški umakniti, da so plug, kladivo in pero zamenjali z mečem. Snažno, prijazno, vladno in priščno je to spoštovanja vredno malo ljudstvo tudi v tretji zimi prebride vojne. Kar srce se ti otaja sprico teh jasnih pogledov, sprico prijazne vladnosti, ki te spremlja povsod, sprico neizmerne ljubezni do domovine; ob tem ljudstvu, ki se nič ne pritožuje in ki zasluži bolj ko marsikak narod svoje mesto na soncu in si ga zasluži vsak dan bolj.

udarili z bičem. Na neko papigo, ki so jo med svetovno vojno imeli na vojni ladji, je tako vplivala groza in hrumenje tonov, da ni mogla nenadoma izreči nobene druge besede kot »bumbum«, čeprav je znala prej cele stavke, ki je z njimi zabavala pomorščake. Nato pa je znala oponašati le streljanje s topovi.

Jako čudno se je vedel neki pes, čigar motnja možganov se je izražala s tem, da se je zmeraj točno trinaistkrat zavrtel v krogu, preden se je kam ulegel. Časih pa vpliva kaka žalost na žival tako, da zblazni. Tako je pred več ko 20 leti izgubil izoblikovani medved v monakovskem zoološkem vrtu svojo družico. Dotlej se je medved zmeraj normalno kretal. Po izgubi samice pa je povsem brezbržen in kot stroj stopal tri korake naprej in tri korake nazaj. A njegova žalost ni trajala dolgo, ker je kmalu za tem poginil, ne da bi se bil prei »spametoval«.

Prav tako, kot trpi človek, ki se mu je zmešalo, zaradi napačnih predstav, trpijo tudi živali. Neki samec-golob se je zalubil v steklenico, ki je slučajno zašla na dvorišče. Stopical je krog nje, se ji priklanjal in zaljubljen grulil, ko da bi imel pred seboj golobico. Če si mu steklenico odvzel, je bil koi miren, a čim jo je zagledal, se ji je začel spet priklanjati in plesati krog nje. Brez dvoma je bil golob zmeden ali blazen, pa je videl v steklenici golobico.

Ljudi je zmeraj več na svetu

V modernem naravoslovstvu je najbolj čudno to, da je v poslednjih dveh in pol stoletjih, torej v dobi tehnike in hudih preizkušnji, nenadoma naraslo število ljudi na svetu od 545 milijonov na več ko 2 milijardi 100 milijonov (do leta 1935)! Slavni raziskovalci pravijo, da temu ni povod kak normalni pojav, marveč je to *pravo čudo sveta*, ki ga moremo le deloma pojasniti s higienskimi pogoji, s podaljševanjem življenja in z odločnim pobičanjem nalezljivih bolezni.

Ker so že v davnem rimskem svetovnem cesarstvu šli ljudi, tedaj lahko doženemo, koliko ljudi je približno živelo na ozemlju tega, za tiste čase pač edinstvenega imperija. Kar razočarani smo, ko zvedo, da ni živelo na njem več ko 55 milijonov ljudi, torej malo več, kot jih vsebuje zdaj Italija sama. Skupaj s tuierodnimi sužnji je bivalo takrat v Italiji 6,7 milijonov ljudi, kar se je v naslednjih 16 stoletjih komaj kaj spremenilo. Šele leta 1880. je bilo doseženo število 15—16 milijonov duš, po svetovni vojni je bila prekoračena meja 40 milijonov in danes jih je krog 48 milijonov.

Stari Egipt, nekoč sedež pomembne države, je imel v najlepši dobi 8 milijonov duš, pod faraoni pa približno 7 milijonov. Šele l. 1882. je bila prvokrat prekoračena meja 8 milijonov ljudi in zdaj biva v deželi Nila okoli 15 milijonov ljudi. V dobi 60 let se je prebivalstvo kar podvojilo, a prej se je v 1900 letih komaj kaj spremenilo.

Nemčija je imela l. 1800 šele 24 milijonov ljudi, leta 1900 pa že 53 milijonov in v začetku prve svetovne vojne 70 milijonov, zdaj pa jih je 80—90 milijonov.

Na Velikobritanskih otokih je bilo l. 1000 komaj 3 milijone duš. To število se je v dobi kraljice Elizabete le malo povečalo, saj je kuga nekoč pobrala kar 2 milijona ljudi. V 17. stoletju je bilo doseženo število 5 milijonov. Nato sledijo najznačilnejši skoki, namreč leta 1750 na 6 in pol milijona, 1780 na 8 milijonov, leta 1800 na 10 milijonov, leta 1820 na 14 milijonov. Zdaj je tudi tu 48 milijonov ljudi, navzlic temu, da se prebivalci venomer izseljujejo v kolonije in dominion imperija.

Mala Danska pa je svoje prebivalstvo od konca 18. stoletja do danes kar početverila. Samo po sebi je umevno, da so vprav velika izselienska območja udeležena pri tem velikanskem povečanju števila ljudi. Izračunali so, da so samo evropski narodi (brez Rusije) v poslednjih stoletjih narasli od 160 milijonov na 430 milijonov duš, mimo tega se je še kakih 200 milijonov ljudi izselilo v druge zemlje. Torej je prebivalstvo v resnici naraslo za 370 milijonov ljudi. Tako je tudi umljivo,

Trije zlati lasje DEPAVSEVEDA

Spisal Karel Jaromir Erben.

PLAVACEK SE POSLOVI OD SVOJE NE-
VESTE IN GRE — KOD IN KAM? NE
VEM; TODA KER MU JE BILA ROJENICA
BOTRA, JE LAHKO NASEL PRAVO POT.

GRE DOLGO IN DALEČ ČEZ GORE IN
DOLINE.

da so Združene ameriške države, ki so imele leta 1800 le 5 milijonov ljudi, dosegle zdaj število 130 milijonov ljudi, in da je Argentina narasla od 1 milijona na 13 milijonov duš.

A tudi narode drugih delov sveta je začela ta rodovitnost. Kitajska je imela krog leta 1600 kakih 150 milijonov ljudi. Navzlic majhnemu prostoru v naseljenih pokrajinah in popolnemu izkoriščanju slehernega koščka zemlje se je povečalo prebivalstvo na število 450 milijonov, čeprav so tu vojne, lakota, kužne bolezni in povodnji zahtevale neizmerno veliko žrtev.

V Indiji je bilo leta 1800 še 170 milijonov ljudi, leta 1940 pa navzile velikemu pomankanju kmečke zemlje že 400 milijonov.

Od 20 milijonov Japancev leta 1800 je zdaj 80—90 milijonov ljudi na japonskem otočju. Na majhni, a tako rodovitni Javi je iz 10 milijonov Malajcev v letu 1864 nastalo 35 milijonov današnjih prebivalcev. Ne smemo pozabiti, da bosta Tokio in Osaka glede na prebivalstvo kmalu prekosila Newyork in London.

Po vsem tem vidimo, da človeštvo pač še zdavnaj ne bo izumrlo in da se sleherni narod bolj ko kdaj prej bori za svoj obstanek in se ljudstva žilavo držijo svojega rodu in se ne dajo ugnati, dasi je še zmeraj »človek človeku — volk«.

Vojaki osi so v Tunisu zaplenili zastavo pehotnega polka francoske tujske legije.

Kako skrbje ribe za zarod

(Konec.)

Zetjé si grade prav lična gnezdeca.

Zelo zanimive ribe po svojih svatbenih običajih so zetjé. Ob drsti si samček izbere prikladno mesto za gnezdenje. Navadni zet skrje gnezdece na dnu struge, na plitvi peščini, kjer voda naglo teče. Deloma ga zakrije s peskom in to tako spretno, da ljudje dolgo niso zasledili njegove skrivnosti. Mali zet je komaj šest centimetrov dolg in spada med najmanjše evropske ribe. Ta pa rajši postavlja gnezdece med haluge. Kadar možiček gradi gnezdece, se blešči v živem, poročnem oblaku. Najprej si z gobčkom izrije v pesku jamico, nakar znaša primerno gradivo. V bližini pobira razne koreninice in vlakna, od daleč znaša bilke in haluge, ki so včasih večje kot ribica sama. Dostikrat z repom trga celo žive rastline in jih v gobčku nosi na stavbišče. Za zgradbo uporablja samo ene bilke, ki so težje od vode in padejo na dno, če jih spusti iz ust. Iz preizkušenih rastlin napravi gnezdno dno, jih pritiska z gobčkom v jamico, obtočuje s peskom in kamenčki ter lepi z lepivom, ki se mu cedi iz obisti ali mehurja. Notranjo vzhoklino izgleda s trebuščkom, nakar prične postavljati streho. Trdnost stavbe preizkusi s tem, da jo stresa, tlači, vtila nad njo vodo, izpira prelazke bilke, razdira, preureja, zavija, prepleta, lepi in obtežuje, dokler gnezdece nima prave oblike. Izgotavlja ga več dni; ves je zatopljen v svoje opravilo in ne trpi, da bi ga kdo motil. Narejeno gnezdo je veliko približno kot pest, zakokozeno in pokrito. Ob strani ima vhodna vrata, kasneje pa napravi tudi izhod. Pobrigati se mora

še za nevesto. Gre na ogled in ko primerno najde, jo pripelje pred poročno kamrico. Prikupno se ji dobriča, se spretno meče okoli nje, jo ljubkuje in ji dvori, gre v gnezdo, ga skrbno pomete, se naglo spet vrne, ji prigovarja, da bi vstopila v pripravljeni domek in če ne gre zlepa, jo skuša z gobčkom polisniti v gnezdece. Končno se nevesta le omeleča, prestopi prag in zleže dve, tri jajčeca, si prebije izhod skozi nasprotno steno in odide. Naslednjega dne gre ženin spet na ogled in si privede novo izbranko. Ko se ona ikri, smukne tudi on v gnezdo in zalije jajčeca. To ponavlja več dni, dokler ni gnezdo polno iker. Sedaj možiček budno čuva ikre pred samogoltnimi sorodniki in celo materami, ki bi jih požrle, če jih ne bi venomer odganjal. Varuštvo pomeni za njega nepretrgano bojevanje. Včasih se postavlja tudi nad ikrami in jim pahlja sveže vode. Ko pride zarod na svet, pridejo z njim nove skrbi. Oče bdi nad njim, ga neprestano obkroža in ščiti pred sovražniki. Če se mu hoče mladež razkropiti, brž pobere uhačaje v gobček in jih izpljuje nazaj v zibelko. Ko se mladina do dobra izuri v plavanju, se ne mení več zanjo. Čeprav znese ribeca v celoti komaj šestdeset od sedemdeset jajčec, se katero lemo zetjé tako namnože, da jih je kot lista in trave. Mese človek ne uživa, pač pa v nekaterih krajih pilajo z njimi svinje in gosi ter gnoje polja.

Slinasti mehurčki — gnezdeca drobnemu zarodu.

Oddušnikarice naphujejo na vodni gladini penaste kupčke iz slin, pod katerimi se razvijajo ikre. Sama jih čuva in brani več tednov. Večkrat mora neposlušno mladež z gobcem posaditi nazaj v penasto gnezdo, če popada iz njega. Toliko ima opravka, da pozablja sama nase in si ne more

preskrbeti niti zadostnega živeža. Ameriškeemu luskorilu, ki čuva zarod v pripravi kottlinici na dnu struge, zrasedo tačas škrge na parnih plavutih, ker nima časa, da bi se dvigal na gladino iskat svežega zraka. Ta riba je dober meter dolga in Indijanci jo po barjih prebadajo s sulico zavoljo okusnega mesa.

Skrbne matere med ribami.

Tudi samice skrbje pri nekaterih vrstah za zarod. Nekatere matere se navijejo okoli jajčnega kupčka in ga grejejo. Ponekod se razvijajo ikre na telesu roditeljev. Pri rečnem somu, aspredu, sede v pecljatih čašicah na trebuhu.

Samei morskij konjičkov in morskij šil imajo na trebuhu valilne vrečice.

Samei morskij konjičev in morskij šil imajo valilne vrečice, kjer se jajčeca razvijajo. Pri cevovstih jih samica prenaša v torbi.

Ustonošé vaje jajčeca v ustih in ta služijo mladim kot zavetišče.

Sladkovodni ustonoši žive v večletih Južne Amerike in v velikih jezerih notranje Afrike. Po postavi so podobni našim ostržem. Nekateri afriški ustonoši vaje jajčeca in negejejo zarod v ustih. Samica pobere oplojena jajčeca v usta in jih skrbno nosi, dokler se ne izležejo mladi, a tudi te še nekaj časa skriva v gobčku. V ustih komaj sedem centimetrov dolge ribice najde zavetje okoli šestdeset mladčev. Skrbni pokopkeji ji štrle malce proč, da je glava kakor zabuhla, a očrelje se nekoliko poveča in izgleda ko pelikanova vreča. Tu mladi gonaze, a kadar je naokoli vse varno, puhne mati mladice iz ust, da zaokrožijo okoli nje. Ves

čas skrbno pazi nanje. Če preti odkod nevarnost, se ji mladež brž zbere pred gobcem in nato smuknejo v materina usta. Tudi čez noč varuje zarod v gobcu.

Starši preneso zarod s trdega ležišča v peščeno jamico.

Ameriški ustonoši ne prenašajo jajčec v ustih, ampak skrbje za zarod drugače. Številna jajčeca odlože na kamenje in oba roditelja jim pahljata sveže vode. Posebej pa izkopljata jamico v pesek. Ko se mladi izvale, jih pobereja v gobček in poneseja tjakaj. Včasih napravita po več jamic in jih nekolikokrat selita. Ko se uče plavati, jih vodita in varujeta.

Grenčakova samica odlaga v leglom jajčeca v školjke.

Posebnost zase je naš grenčak. Njegova samica polaga z leglom po eno ali dvojce jajčec v jezerske školjke, kjer se dalje razvijajo. Roditeljska skrb pa traja le tako dolgo, dokler so mladci negodni. Ko se osamosvoje, jih starši zapuste. Iz navedenega vidimo, da tudi ribe niso tako hladne kot o njih zmotno meni človek. Tudi one se ob času svatovanja razvnamejo in ljubezen se jim prav tako razplamtí kot pri vročerkovih. Jgujele okusijo slast ljubezni le enkrat v življenju in potem se poslove s tega sveta. Njihova odpoved je ogromna, samo da dajo življenje svojemu zarodu. Lososovo potovanje je polno grenkosti, a se ga žival ne plaši, ko da bi vedela, da so kalli novega življenja vedno v zvezi z žrtvami. Nekatere ribe prav dostojno skrbje za svojo mladež in so pripravljene zanj tvegati celo lastno življenje.

